

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและคำจำกัดความคำประสม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำประสมในภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น และภาษาไทยตามลำดับ ทฤษฎีโครงสร้างที่วิเคราะห์คำประสมและ กำหนดคำจำกัดความคำประสม

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำประสมในภาษามลายู

จากการค้นคว้าผู้วิจัยพบว่าไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเรื่องคำประสมโดยตรง แต่มีงานวิจัยของอับดุลลาห์ ฮาสนัน ศึกษาเรื่อง The Morphology of Malay (1974) ซึ่งได้กล่าวถึงคำประสมไว้บ้างดังนี้ คำประสมเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยหน่วยประชิด (consituent) สองถึงสามหน่วย¹ ฮาสนันได้แบ่งคำประสมออกเป็น 2 ประเภทโดยใช้ความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์เป็นเกณฑ์ดังนี้

ก) คำประสมแบบเข้าสู่ศูนย์ (endocentric compound)
คำประสมประเภทนี้จะมีหน่วยประชิดหน่วยหนึ่งที่สามารถทำหน้าที่แทนหน่วยสร้าง

¹Abdullah Hassan, The Morphology of Malay
(Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1974), pp. 46

คำประสมได้ ซึ่งหน่วยประชิดหน่วยนั้นจะเป็นคำหลักของหน่วยสร้างคำประสม
เช่น

kayu api "ไม้ไฟ"
kayu "ไม้" (คำหลัก) api "ไฟ" (คำขยาย)
biru muda "สีฟ้าอ่อน"
biru "สีฟ้า" (คำหลัก) muda "อ่อน" (คำขยาย)

ข) คำประสมแบบไร้ศูนย์กลาง (exocentric compound) คำประสม
ประเภทนี้จะไม่มียุทธวิธีใดที่สามารถเกิดแทนที่หน่วยสร้างคำประสมได้
เช่น

keluar "ออกไป"
ke "ที่" luar "นอก"
yang berhormat "ผู้มีเกียรติ"
yang "ซึ่ง" berhormat "ที่เคารพ"

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับคำประสมในภาษามลายูถิ่นปัตตานี

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าการศึกษามลายูถิ่นส่วนใหญ่เป็นการศึกษา
ทางด้านเสียงไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาทางด้านวากยสัมพันธ์ ผู้วิจัยพบว่าม้งงานของ
อาณัติ วงศ์โกสิตกุล (1985) ซึ่งศึกษาเรื่อง Word Classes in Pattani
Malay เขาได้กล่าวถึงหมวดคำนามว่าคำนามนั้นอาจจะเกิดจากการประสม
คำนามกับคำนาม

หรือคำนามกับคำอื่น ๆ² อาณัติได้แบ่งคำประสมที่เป็นคำนามออกเป็น 4 ชนิดตามลักษณะของคำที่นำมารวมกันดังนี้

- ก) คำนาม + คำนาม
 rumoh batu (rumoh + batu)
 "ตึก" "บ้าน" "หิน"
- ข) คำนาม + อกรรมกริยา
 kapa tiɣube (kapa + tiɣube)
 "เครื่องบิน" "เรือ" "บิน"
- ค) คำนาม + สกรรมกริยา
 bawɛ dʒiɣoʔ (bawɛ + dʒiɣoʔ)
 "กระเทียมดอง" "หอม" "ดอง"
 ketɔ tɔlɔʔ (ketɔ + tɔlɔʔ)
 "รถเข็น" "รถ" "เข็น"
- ง) คำนาม + คำคุณศัพท์
 bawɛ puteh (bawɛ + puteh)
 "กระเทียม" "หอม" "สีขาว"
 bawɛ meɣɔh (bawɛ + meɣɔh)
 "หัวหอม" "หอม" "สีแดง"

²Anat Wonggositkul, "Word Classes in Pattani Malay" (Master's Thesis Mahidol University, 1985), pp 24

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับคำประสมในภาษาไทยกรุงเทพ

ผู้วิจัยพบว่าผู้กล่าวถึงคำประสมในภาษาไทยไว้ในตำราต่างๆ มากพอสมควร ในที่นี้ผู้วิจัยจะทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องคำประสมในภาษาไทยกรุงเทพเท่านั้น

2.3.1 งานวิจัยของนิสา อุดมผล ซึ่งศึกษาเรื่อง Compound Words in Thai (1964) ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาเรื่องคำประสมโดยละเอียด งานวิจัยฉบับนี้ได้ขยายความคิดของ ดร.วิจิตรน ภาณุพงศ์ ที่ว่า คำประสมจะต้องไม่สามารถแยกหรือแทรกคำหนึ่งคำใดลงไปได้ นิสาได้คิดกรอบประโยคทดสอบชั้นทดสอบคำประสมเพื่อแยกคำประสมออกจากคำชนิดอื่นๆ ซึ่งกรอบประโยคที่ใช้มีดังนี้

- 1) ที่นี้ มี นาม₁ นาม₂ ลักษณะนาม เดี่ยว
- 2) นาม₂ ลักษณะนาม นี้ นาม₁ กริยาอาการ มาก
- 3) นาม₁ ลักษณะนาม นี้ เป็นของ นาม₂ ลักษณะนาม นั้น

ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่าคำประสมในภาษาไทยมี 2 แบบ คือ

ก) คำประสมแบบ A หมายถึงคำประสมที่จัดเป็นคำประสมได้หรืออาจจะเป็นเพียงคำเดี่ยวเรียงกันก็ได้ คำประสมแบบนี้สามารถปรากฏได้ทั้งในกรอบประโยค 1 และ 2 หรือ 3 เช่น

- 1) ที่นี้ มี ลูก เสือ ตัว เดี่ยว
- 2) เสือ ตัว นี้ ลูก ดุ มาก
- 3) ลูก ตัว นี้ เป็นของ เสือ ตัว นั้น

ในกรณีที่ เป็นคำเดี่ยวเรียงกันจะปรากฏในกรอบประโยค 2 และ 3 เท่านั้น เช่น

- 2) ตู ใบ นี้ กุญแจ ดี มาก
- 3) กุญแจ ดอก นี้ เป็น ของ ตู ใบ นั้น

ข) คำประสมแบบ B หมายถึง คำที่จัดเป็นคำประสมได้เพียงอย่างเดียว คำประสมแบบนี้ปรากฏได้ในกรอบประโยค 1 เท่านั้น เช่น

1) ที่นี้ มี ลูก เสือ คน เดียว

นอกจากนี้แล้วนิสิตได้จัดค่าประสมออกเป็น 2 ประเภทตามองค์ประกอบของ
ค่าประสมคือ ค่าประสมประเภทนาม และค่าประสมประเภทกริยา ค่าประสมแต่ละ
ประเภทจะมีส่วนประกอบต่างออกไป ดังนี้

2.3.1.1 ค่าประสมประเภทนาม ประกอบด้วยส่วนประกอบ
ดังนี้

1) นาม + นาม

กรอบประโยคที่ใช้สำหรับค่าประสมแบบ A คือ

ก. ที่นี้ มี นาม₁ นาม₂ ลักษณะนาม เดียว

ข. นาม₂ ลักษณะนาม นี้ นาม₁ กริยาอาการ มาก

ค. นาม₁ ลักษณะนาม นี้ เป็น ของ นาม₂ ลักษณะนาม นั้น

ตัวอย่างค่าประสมประเภทนี้ได้แก่ กระดุกงู น้ำส้ม น้ำมะนาว ตาปู

กรอบประโยคที่ใช้สำหรับค่าประสมแบบ B คือ

ข. นาม₂ ลักษณะนาม นี้ นาม₁ กริยาอาการ มาก

ตัวอย่างค่าประสมประเภทนี้ได้แก่ เจ้าสาว ดอกเบียร์ น้ำกรด น้ำปลา

2) นาม + คำกริยา

นาม + คำกริยา + คำนาม

กรอบประโยคที่ใช้ทดสอบค่าประสมแบบ A คือ นาม ที่ คำกริยา

(คำนาม) ลักษณะนาม นี้ อกรรมกริยา มาก ตัวอย่างเช่น หมอดู ลูกคิด เสือหมอบ

กรอบประโยคที่ใช้ทดสอบค่าประสมแบบ B คือ นาม คำกริยา

นาม ลักษณะนาม นี้ อกรรมกริยา มาก ตัวอย่างเช่น แม่ค้า ขาฆ่าแมลง ทองหยอด

3) นาม + อกรรมกริยา

กรอบประโยคทดสอบค่าประสมแบบ A คือ

ก. นาม อกรรมกริยา₁ ลักษณะนาม นี้ อกรรมกริยา₂ มาก

ข. นาม อกรรมกริยา₁ ลักษณะนาม นี้ อกรรมกริยา₁ มาก

ค. นาม อกรรมกริยา₁ ลักษณะนาม นี้ ไม่ อกรรมกริยา₁ มาก

ตัวอย่างของคำประสมแบบนี้ เช่น น้ำหอม กลอนสด ข้าวสวย

กรอบประโยคทดสอบคำประสมแบบ B คือ นาม อกรรมกริยา ,
 ลักษณะนาม นี้ อกรรมกริยา_๒ มาก เช่น ก้านยาว น้ำแข็ง ผีดิบ

4) คำกริยา + นาม กรอบประโยคทดสอบคำประสมแบบ A คือ
คำกริยา นาม หนึ่ง ลักษณะนาม ที่นี้ และ นาม คำกริยา หนึ่ง ลักษณะนาม ที่นี้
 ตัวอย่างเช่น แข่งม้า วิ่งวัว

กรอบประโยคทดสอบคำประสมแบบ B คือ นาม คำกริยา หนึ่ง
 ลักษณะนาม ที่นี้ ตัวอย่างเช่น บานเย็น สวนสนาม ออมสิน

2.3.1.2 คำประสมประเภทคำกริยา ประกอบด้วย

ส่วนประกอบดังนี้

1) คำกริยา + คำกริยา (+นาม)

กรอบประโยคทดสอบสำหรับคำประสมแบบ B คือ เขา คำกริยา คำกริยา
 (นาม) ตัวอย่างเช่น กตชี่ กล่าวหา ช่มชี่

2) นาม + คำกริยา กรอบประโยคทดสอบ

คำประสมแบบ A คือนาม ลักษณะนาม นี้ นาม ไม่ คำกริยา มาก, เลข
 และ นาม ลักษณะนาม นี้ ไม่ นาม คำกริยา มาก, เลข ตัวอย่างเช่น คอแข็ง
 ใจกว้าง ใจดำ

กรอบประโยคทดสอบคำประสมแบบ B คือ นาม ลักษณะนาม นี้
 ไม่ นาม คำกริยา มาก, เลข ตัวอย่างเช่น ใจโต ใจเบา ใจเร็ว

จากการศึกษาของนิสาสรุปได้ว่าคำประสมภาษาไทยกรุงเทพนั้นมี 2 แบบ
 คือ แบบ A กับ แบบ B และคำประสมมี 2 ประเภทคือ คำประสมประเภทนามกับ
 คำประสมประเภทคำกริยา คำประสมแต่ละประเภทจะประกอบด้วยส่วนประกอบ
 ที่แตกต่างกัน และกรอบประโยคทดสอบที่ใช้ก็จะแตกต่างกัน

ปัญหาที่พบจากงานวิจัยของนิสาคือผู้วิจัยพบว่าการใช้กรอบประโยค
 ทดสอบช่วยตอบคำถามของนิสาได้ แต่เกณฑ์ในการกำหนดคำประสมเป็นเกณฑ์ที่
 ชัดช้อนเกินไป

2.3.2 งานวิจัยของอนงค์ เอียงอุบล ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย (2525) วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือเพื่อจะหาเกณฑ์ตัดสินว่าคำที่พิจารณานั้นเป็นคำประสมหรือไม่ เพื่อวิเคราะห์ส่วนประกอบของคำประสมว่าประกอบด้วยคำกี่คำ แต่ละคำเป็นคำชนิดใด มีการเรียงลำดับอย่างไรและคำที่นำมาประกอบกันนั้นมีความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นอย่างไร เพื่อศึกษาหน้าที่คำประสมว่าทำหน้าที่ใดได้บ้าง และเพื่อศึกษาความหมายของประสมว่ามีความหมายเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และความหมายคำประสมมีความสัมพันธ์กับความหมายของคำที่นำมาประกอบกันอย่างไร จากการศึกษาของอนงค์สรุปได้ดังนี้

2.3.2.1 เกณฑ์ในการพิจารณาคำประสม

อนงค์ได้กล่าวว่า "หน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปเรียงกันบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาว่าเป็นคำที่เรียงกันหรือเป็นคำประสมเมื่อมีปัญหาเช่นนี้จึงควรที่จะหาคำตอบเพื่อแยกคำประสมออกจากคำที่เรียงกัน"³ อนงค์ได้ใช้คำจำกัดความคำประสมเป็นเกณฑ์ตัดสินกล่าวคือ คำประสมจะต้องเป็นคำที่เกิดจากหน่วยคำอิสระที่มีความหมายแตกต่างกันตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปประกอบกัน คำประสมแต่ละคำจะต้องมีส่วนประกอบ 2 ส่วนโดยที่แต่ละส่วนนั้นอาจจะเป็นหน่วยคำอิสระ หรือเป็นหน่วยคำอิสระซึ่งประกอบกันเป็นกลุ่มคำ คำประสมหรือคำซ้อนก็ได้ ส่วนประกอบแต่ละส่วนจะต้องทำหน้าที่ร่วมกันเป็นคำคำเดียว การทำหน้าที่ร่วมกันเป็นคำคำเดียวถือเป็นเกณฑ์ที่ครอบคลุมเกณฑ์ต่างๆดังนี้

ก) หน่วยคำทุกหน่วยที่ประกอบกันเป็นคำใหม่จะต้องให้ความหมายใหม่ที่ร่วมกันเป็นความหมายเดียวซึ่งมีเค้าความหมายเดิม

³ อนงค์ เอียงอุบล, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 37

ข) หน่วยคำทุกหน่วยที่ประกอบกันเป็นคำจะแยกหรือแทรกคำหนึ่งคำใดลงไปอีกไม่ได้ ถ้าแยกหรือเอาคำอันมาแทรกแล้วจะทำให้ไม่สามารถสื่อความหมายตามต้องการ

ค) ลักษณะนามที่ใช้ร่วมกับคำประสมประเภทคำนามจะต้องเป็นลักษณะนามสำหรับคำทั้งคำไม่ใช่สำหรับหน่วยคำใดหน่วยคำหนึ่ง นอกจากนี้องค์ใช้หลักการออกเสียงเป็นเกณฑ์เสริมเพื่อให้การพิจารณาคำประสมชัดเจนขึ้นโดยคำประสมจะออกเสียงคำเน้นหนักไม่เสมอกัน เบาบ้างหนักบ้างตามธรรมชาติของการออกเสียงคำสองพยางค์หรือคำหลายพยางค์ และจะไม่มี การหยุดระหว่างคำที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมด้วย

2.3.2.2 การวิเคราะห์ส่วนประกอบและหน้าที่ของคำประสม อนงค์วิเคราะห์ว่าคำที่นำมาประกอบกันเป็นคำชนิดใด อนงค์ใช้การจำแนกคำเป็นหมวดต่างๆ ตามที่ดร.วิจิตร ภาณุพงศ์ได้กำหนดไว้ในหนังสือ เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3: ไวยากรณ์โครงสร้าง จากการศึกษาอนงค์พบว่าคำประสมประกอบด้วยส่วนประกอบตั้งแต่ 2 ถึง 5 คำ และมีการเรียงลำดับคำเดียวในคำประสมแตกต่างกันดังนี้

ก) คำประสมที่ประกอบด้วยคำ 2 คำ มีการเรียงลำดับคำต่างกันเป็น 13 แบบ⁴ เช่น แบบที่ 1 นาม + นาม เช่น ก้นกบ "ปลายกระดูกสันหลังที่สุดลงมาข้างล่าง" แบบที่ 2 นาม + คำกริยา เช่น หัวหมอน "ทำงานจนง"

ข) คำประสมที่ประกอบด้วยคำ 3 คำ มีการเรียงลำดับคำต่างกัน 11 แบบ เช่น แบบที่ 1 นาม + นาม + นาม เช่น แก้วน้ำตา "แก้วที่ทำให้ตาพร่ำมัวและน้ำตาไหล" แบบที่ 2 นาม + นาม + คำกริยา เช่น นาฟางลอย "นาที่เปิดขึ้นใหม่มีผลไม่แน่นอน"

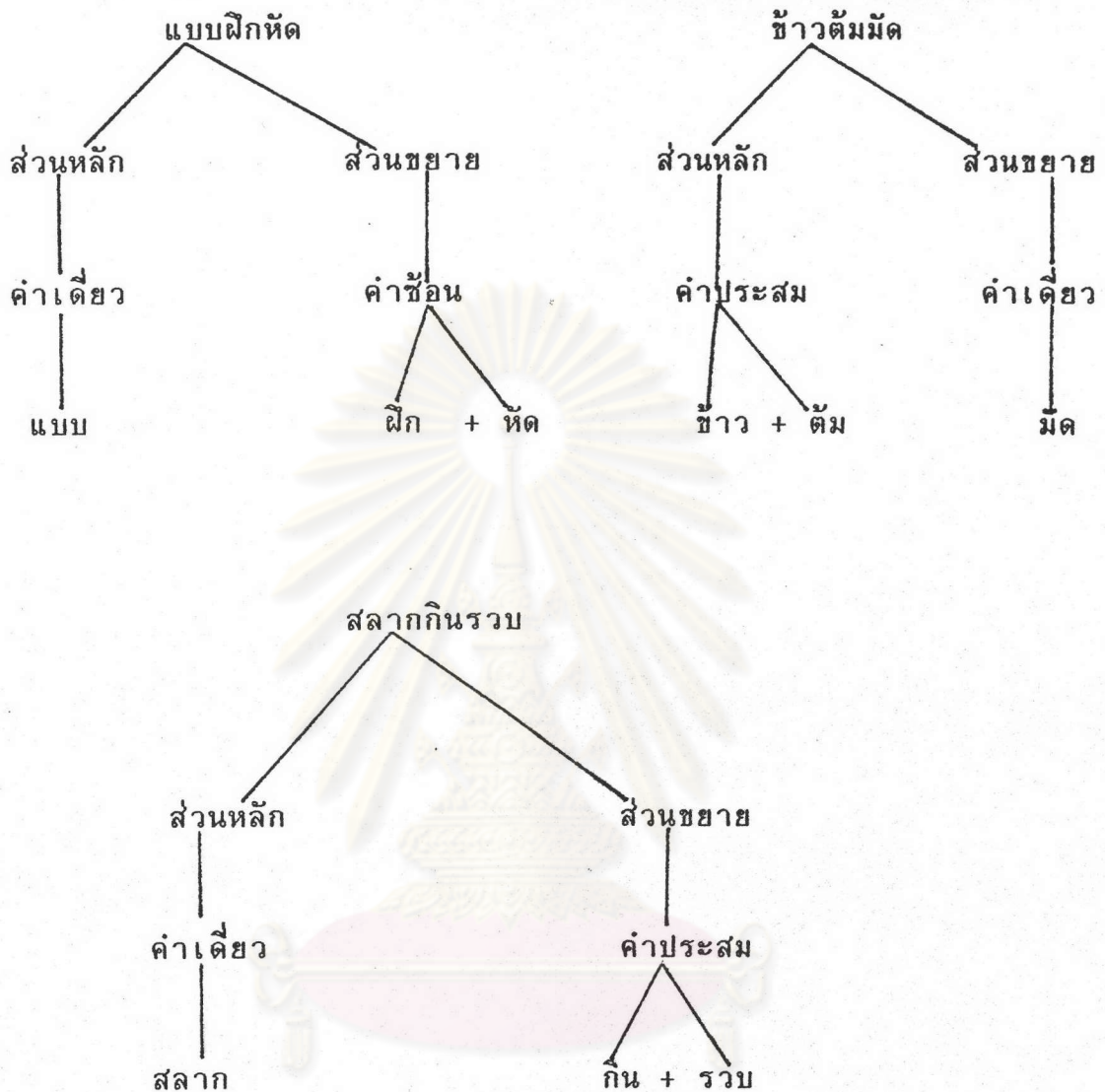
⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อนงค์ เอียงอุบล, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย," หน้า 48-54

ค) คำประสมที่ประกอบด้วยคำ 4 คำ มีการเรียงลำดับคำต่างกัน 9 แบบ เช่น แบบที่ 1 นาม + นาม + นาม + นาม เช่น รถจักรไอน้ำ "รถจักรที่ขับเคลื่อนไปได้เพราะใช้พลังงานไอน้ำ" แบบที่ 3 นาม + นาม + คำกริยา + นาม เช่น น้ำมันใส่ผม "น้ำมันที่ใช้ใส่ผมสำหรับรักษาเส้นผมและ ตกแต่งเรือนผม"

ง) คำประสมที่ประกอบด้วยคำ 5 คำ มีการเรียงลำดับคำต่างกัน 2 แบบ ดังนี้คือ แบบที่ 1 นาม + คำกริยา + คำกริยา + คำกริยา + นาม เช่น โรงเรียนฝึกหัดครู "สถาบันสอนวิชาครู" โรงเรียนสอนตัดผม "สถาบันสอนวิชาชีพตัดผม" แบบที่ 2 คำบอกจำนวน + ลักษณะนาม + คำบอกจำนวน + คำบอกจำนวน + ลักษณะนาม คำประสมแบบนี้มีเพียงคำเดียวเท่านั้นคือ แปดเหลี่ยมสิบสองคม "เจ้าเล่ห์เพทุบาย"

เมื่อองค์ได้วิเคราะห์ส่วนประกอบของคำประสม องค์ได้พิจารณาความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของคำเดียวเพื่อที่จะศึกษาโครงสร้างคำประสม และได้แบ่งโครงสร้างคำประสมออกเป็น 2 แบบคือ

1) แบบ ก ส่วนหลัก + ส่วนขยาย คำประสมที่มีโครงสร้างแบบนี้ถ้าประกอบด้วยคำเดียว 2 คำ คำทั้งสองนั้นจะสัมพันธ์กันโดยที่คำหนึ่งเป็นคำหลัก อีกคำหนึ่งเป็นคำขยาย ถ้าคำประสมประกอบด้วยคำเดียวมากกว่า 2 คำ คำเดียวบางคำจะสัมพันธ์ใกล้ชิดกว่าคำอื่นที่เป็นส่วนประกอบคำประสมคำเดียวกัน คำเดียวที่สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดนั้นอาจจะสัมพันธ์กันแบบคำซ้อน คำประสม หรือกลุ่มคำก็ได้ เช่น แบบฝึกหัด ข้าวต้มมัด และสลากกินรวบ คำประสมทั้ง 3 คำมีการเรียงลำดับเหมือนกันคือ นาม + คำกริยา + คำกริยา แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นคำเหล่านี้จะต่างกันซึ่งแสดงโดยแผนภูมิต้นไม้ดังนี้

คำประสมที่มีโครงสร้างแบบนี้จำแนกย่อยได้ 14 แบบ^๕ เช่น คำประสมที่มี ส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยายเป็นคำซ้อน ได้แก่ กวางภูเขา ไบเหี้ยขบย่ำ

2) แบบ ข ส่วนหลัก + ส่วนหลัก คำประสมที่มีโครงสร้างแบบนี้คำเดียวจะสัมพันธ์กันโดยทั้งสองหรือสามคำเป็นคำหลัก คำประสมที่มีโครงสร้างแบบนี้จำแนกย่อยได้ 7 แบบ เช่น คำประสมที่มีส่วนหลัก ส่วนแรกเป็นคำเดียว ส่วนที่สองเป็นกลุ่มคำได้แก่ ตกท้องช้าง ตีสองหน้า

^๕ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเรื่องเดียวกัน, หน้า 56-93

สำหรับหน้าที่ของคำประสม จากการศึกษานองคัพพบว่าคำประสมภาษาไทยกรุงเทพสามารถทำหน้าที่ได้ 2 แบบ ในการศึกษาเรื่องนองคัพได้ศึกษาเรื่องส่วนประกอบของคำประสมที่ทำหน้าที่แต่ละประเภทด้วย ดังนี้

ก) คำประสมทำหน้าที่เพียงอย่างเดียวคือ คำประสมที่ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญในประโยคมีดังนี้

1. คำประสมประเภทนามคือคำประสมที่ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคส่วนใดส่วนหนึ่งใน 4 ส่วนคือ หน่วยประธาน, หน่วยกรรมตรง, หน่วยกรรมรอง และหน่วยนามเดี่ยว คำประสมประเภทนี้ประกอบด้วยส่วนประกอบต่างกันดังต่อไปนี้

1.1 คำประสมประเภทนามที่ส่วนประกอบส่วนแรกเป็นคำนามได้แก่ กระดานหก, เด็กข้างถนน

1.2 คำประสมประเภทนามที่ส่วนประกอบส่วนแรกไม่ใช่คำนามได้แก่ ก็น้ำอาด, ห่อหมก

2. คำประสมประเภทสรรพนามคือคำประสมที่ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคส่วนใดส่วนหนึ่งใน 4 ส่วนคือ หน่วยประธาน, หน่วยกรรมตรง, หน่วยกรรมรองและหน่วยนามเดี่ยว คำประสมประเภทนี้ได้แก่ คุณนาย, ลูกจ้าง

3. คำประสมประเภทกริยาคือคำประสมที่ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญในประโยคส่วนใดส่วนหนึ่งใน 3 ส่วนดังต่อไปนี้ หน่วยกรรม, หน่วยสกรรมและหน่วยทวิกรรม คำประสมประเภทนี้ประกอบด้วย

3.1 คำประสมประเภทกริยาที่ส่วนประกอบส่วนแรกเป็นคำกริยาได้แก่ ย่างสามชুম, คลุมถุงชน

3.2 คำประสมประเภทกริยาที่ส่วนประกอบส่วนแรกไม่ใช่คำกริยาได้แก่ ใจหาย, ขวัญหนี

ข) คำประสมประเภททำหน้าที่ได้หลายหน้าที่ มีดังนี้

1. คำประสมประเภทนาม-คุณศัพท์ หมายถึงคำประสมที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคส่วนใดส่วนหนึ่งใน 4 ส่วน คือ หน่วยประธาน, หน่วยกรรมตรง, หน่วยกรรมรอง และหน่วยนามเดี่ยว และทั้งสามารถทำหน้าที่

เป็นคำขยายคำนามได้ด้วยเช่น ลูกฟูก, บานเย็น

2. คำประสมประเภทนาม-กริยา หมายถึงคำประสมที่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคส่วนใดส่วนหนึ่งใน 4 ส่วนคือหน่วยประธาน, หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง และหน่วยนามเดี่ยวได้ และสามารถทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคส่วนใดส่วนหนึ่งใน 3 ส่วนคือ หน่วยกรรม, หน่วยกรรมหรือหน่วยทวิกรรมได้ด้วย เช่น ถ้ามอง , แกงส้ม เป็นต้น

2.3.2.3 ความหมายของคำประสม จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า คำประสมในภาษาไทยจำแนกตามความหมายได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

ก) คำประสมที่เป็นชื่อ คำประสมประเภทนี้จะใช้สำหรับเรียกสิ่งต่างๆ ทั้งคน สัตว์ พืช และสิ่งของ คำประสมประเภทนี้แบ่งเป็นประเภทย่อยได้ 2 ประเภทโดยใช้ความสัมพันธ์ของความหมายของคำที่สร้างขึ้นกับความหมายของคำที่มาประกอบกันเป็นเกณฑ์ คือ คำประสมที่มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายของคำที่นำมาประกอบกัน เช่น เมียน้อย • นกเป็ดน้ำ ถั่วฝักยาว และคำประสมที่มีความหมายต่างไปจากความหมายของคำที่นำมาประกอบกัน เช่น หัวหน้า คอเหล้า หน้าม้า

ข) คำประสมที่หมายถึงกริยาอาการ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางจำแนกคำกริยาของนวรรณ พันธุเมธา พบว่าคำประสมมีความหมายเป็นกริยาแสดงสภาพ เช่น เก็บตัว ตกอับ คำประสมที่มีความหมายเป็นกริยาแสดงประสบการณ์ เช่น ขายหน้า คั้นปาก คำประสมที่มีความหมายเป็นกริยาแสดงอาการ เช่น กินโต๊ะ ออกดอก

งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาเรื่องคำประสมในภาษาไทยกรุงเทพฯ ไว้อย่างละเอียด ทั้งในเรื่องเกณฑ์ในการตัดสินคำประสม ส่วนประกอบ หน้าที่ และความหมายของคำประสม ปัญหาในการวิเคราะห์พบว่ามีคำจำนวนหนึ่งที่องค์ไม่ได้จัดเป็นคำประสม เนื่องจากคำที่นำมาประกอบกันแต่ละคำต่างมีความหมายแต่ความหมายของคำประสมที่ได้ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำของคำแต่ละคำนั้นอย่างใดเลย เช่น นางเล็ด

"ชื่อชนมชนิดหนึ่งทำเป็นแผ่นกลมโรยน้ำตาล" คำประสมประเภทนี้อาจจะเป็นคำซึ่งยืมมาจากภาษาอื่น

2.4 ทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์คำประสม

มีนักภาษาศาสตร์ได้กล่าวถึงวิธีวิเคราะห์คำประสมไว้หลายท่าน แต่ในงานวิจัยครั้งนี้จะทบทวนเฉพาะวรรณกรรมทฤษฎีการวิเคราะห์คำประสมตามแบบไวยากรณ์โครงสร้างโดยทบทวนทฤษฎีวิเคราะห์คำประสมของไนดา (Nida, Eugene A 1946) และบลูมฟิลด์ (Bloomfield, Leonard 1933) ซึ่งถึงแม้จะเป็นไวยากรณ์โครงสร้างแต่มีความแตกต่างกัน

2.4.1 การวิเคราะห์คำประสมของไนดา (1946)

ไนดาได้กล่าวว่าการวิเคราะห์คำประสมสิ่งแรกที่จะต้องทำคือกำหนดประเภทของหมวดคำประสม และต่อไปก็จะจำแนกคำประสมโดยใช้ลักษณะโครงสร้างภายใน (internal structure) ซึ่งจะพิจารณาเรื่องการกระจายของหมวดคำของส่วนประกอบประชิด และการปรากฏของหน่วยเสียงย่อย (allomorphic alternation) เช่น millstone และ catbird เป็นคำประสมหมวดคำเดียวกันเนื่องจากคำประสมทั้งสองต่างก็เป็นคำนาม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับส่วนประกอบประชิดซึ่งเป็นคำนามเหมือนกัน greenhouse และ redbird เป็นคำประสมหมวดคำเดียวกันคือ หมวดคำนามและมีความสัมพันธ์ของส่วนประกอบประชิดในลักษณะเป็นคำคุณศัพท์กับคำนาม pickpocket เป็นคำประสมหมวดคำนามเหมือนกับ millstone, catbird และ greenhouse, redbird แต่โครงสร้างภายในของ pickpocket เป็นแบบ คำกริยา คำนาม ซึ่งจะแตกต่างไปจากคำประสมทั้ง 4 คำ ซึ่ง millstone, catbird เป็นแบบคำนาม คำนาม และ greenhouse, redbird เป็นแบบ คำคุณศัพท์ คำนาม

2.4.2 การวิเคราะห์คำประสมของบลูมฟิลด์ (1933)

การวิเคราะห์คำประสมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของบลูมฟิลด์ ซึ่งผู้วิจัยกล่าวถึงเรื่องนี้อย่างละเอียดในบทที่ 3

2.5 คำจำกัดความคำประสม

คำจำกัดความคำประสมที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษามีดังนี้ คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำคำที่มีความหมายแตกต่างกันตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาประกอบกัน คำประสมที่ได้จะต้องมีความหมายใหม่ที่มีลักษณะร่วมกันเป็นความหมายเดี่ยวโดย อาจจะมีเค้าความหมายเดิมหรือไม่ก็ได้ และคำที่นำมาประกอบกันจะต้อง เกิดร่วมกันเสมอ

1. คำที่นำมาประสมกันแต่ละคำจะต้องมีความหมายต่างกัน เช่น lobɔʔ kixitiŋ "ผักกาดหอม" คำประสมคำนี้เกิดจากคำ "lobɔʔ" มีความหมายว่า ผักกาด รวมกับ "kixitiŋ" ซึ่งมีความหมายว่า หยิก kaɪŋ bulu "ผ้าขนหนู" คำประสมคำนี้เกิดจากคำ "kaɪŋ" มีความหมายว่า ผ้า รวมกับ "bulu" ซึ่งมีความหมายว่า ขน

2. ความหมายของคำประสมจะต้องเป็นความหมายใหม่ที่มีลักษณะร่วมกันเป็นความหมายเดี่ยวโดยอาจจะมีเค้าความหมายเดิมหรือไม่ก็ได้ เช่น katɕe hidza "ถั่วเขียว" คำว่า katɕe และ hidza ที่เรียงกันอยู่อาจมีความหมายเป็น 2 ทางคือ

ก. ความหมายรวมกันเป็นความหมายเดี่ยว katɕe hidza หมายถึง ถั่วเขียว เป็นชื่อพืชล้มลุกชนิดหนึ่งสามารถรับประทานได้ จะเห็นว่า katɕe และ hidza ให้ความหมายร่วมกันเป็นความหมายเดี่ยว จัดเป็นคำประสม

ข. ความหมายไม่ได้รวมกันเป็นความหมายเดี่ยว katɕe hidza หมายถึง ถั่วที่มีสีเขียว จะเห็นว่า katɕe และ hidza ต่างก็มีความหมายเดิมเต็มคำไม่ได้รวมกัน จัดเป็นคำ 2 คำเรียงกันไม่ใช่คำประสม

3. คำทุกคำที่นำมาประกอบกันเป็นคำประสมจะแบ่งหรือแทรกคำใดลงไปอีกไม่ได้ ถ้าแยกหรือแทรกคำใดลงไปแล้วจะทำให้คำประสมนั้นไม่สามารถสื่อความหมายตามที่ต้องการได้ เช่น

piɕe buŋɔ "กล้วยหอม" คำประสมคำนี้จะแยกหรือแทรก

คำอื่นลงไปไม่ได้ และหากย้ายคำหนึ่งไปไว้ต้นประโยคจะไม่สามารถสื่อความหมายตามที่ต้องการได้ ดังนี้

- sayo make pise bung "ฉันทินกล้วยหอม"
"ฉันทิน" "กิน" "กล้วยหอม"

ถ้าแทรกคำอื่นลงไป เช่น

* sayo make pise kalu bung^๕
"ฉันทิน" "กิน" "กล้วย" "ถ้า" "ดอกไม้"

ถ้าย้ายคำหนึ่งไปต้นประโยค เช่น

* pise sayo make bung
"กล้วย" "ฉันทิน" "กิน" "ดอกไม้"

ในการพิจารณาคำประสมเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์โครงสร้างวลีเป็นเกณฑ์เสริม กล่าวคือ หากคำสองคำที่นำมาประกอบกันมีโครงสร้างเหมือนกับโครงสร้างวลีและสามารถแยกหรือแทรกคำลงไปได้ ผู้วิจัยตัดสินว่าคำนั้นไม่ใช่คำประสม เช่น

tuke kayu "ช่างไม้" คำสองคำนี้มีโครงสร้างเหมือนกับโครงสร้างวลีกล่าวคือ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำหลัก และคำที่สองทำหน้าที่เป็นคำขยาย และไม่สามารถแทรกคำลงไปได้ เช่น *tuke yang kayu
"ช่าง" "ซึ่ง" "ไม้"

^๕ ประโยคที่ไม่มีใช้ในภาษาจะมีเครื่องหมาย *

คำนี้จัดเป็นคำประสม

sumoh baxu "บ้านใหม่" คำสองคำนี้มีโครงสร้างเหมือนกับ
โครงสร้างวลีกล่าวคือคำแรกเป็นคำนามทำหน้าที่เป็นคำหลัก ส่วนคำที่สองเป็น
คำคุณศัพท์ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย สามารถแทรกคำลงไปได้ เช่น
sumoh hox baxu ดังนั้นคำนี้จึงไม่จัดเป็นคำประสม
"บ้าน" "ที่" "ใหม่"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย